

بررسی چگونگی سیر مصرف انرژی برای پرورش مرغ گوشتی در منطقه شمال خوزستان

سید شفاعت الدین نقیب زاده^۱، ارژنگ جوادی^۲، محمد هاشم رحمتی^۳، محمد مهران زاده^۴

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مکانیزاسیون کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول

۲- عضو هیئت علمی و دانشیار گروه مکانیزاسیون کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول

۳- عضو هیئت علمی و استادیار گروه مکانیک ماشین‌های کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان

۴- عضو هیئت علمی و مربی گروه مکانیزاسیون کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول

naghibzadeh.sh@gmail.com

چکیده

امروزه یکی از مهمترین بحث‌های کاربردی و مدیریتی، بحث میزان مصرف انرژی و راندمان آن در فعالیت‌های مختلف می‌باشد. دانش بررسی مصرف انرژی در عملیات تولیدی، روش مفیدی جهت تعیین مناطق انرژی بر می‌باشد که با تجزیه و تحلیل میزان انرژی مصرفی در عملیات تولید مشخص می‌شوند. با توجه به جایگاه مصرف انرژی در صنعت طیور که یکی از بزرگترین و توسعه یافته‌ترین صنایع موجود در کشور می‌باشد، تحقیق حاضر به منظور بررسی میزان مصرف انرژی در بخش‌های مختلف یک مرغداری ۳۰ هزار قطعه‌ای واقع در منطقه شمال خوزستان انجام شد. انرژی‌های ورودی عمده را جیره غذایی، الکتریسیته، نیروی انسانی و انرژی‌های خروجی را وزن ذخیره شده در لاشه مرغ و فضولات بستر، تشکیل می‌دادند. کل انرژی ورودی به صورت نهاده $۱۶۴۶۲۳۷/۰۳$ مگاژول و کل انرژی خروجی $۱۱۵۱۹۷۸/۳$ مگاژول بدست آمد. جیره غذایی با میزان مصرف $۱۳۰۵۵۷۰/۰۴$ مگاژول از کل انرژی مصرفی، بیشترین سهم انرژی ورودی را به خود اختصاص داد. مقادیر شاخص‌های راندمان انرژی (ER)، $۰/۶۹۹$ ، افزوده خالص انرژی (NEG)، $۴۹۴۲۵۸/۷۳$ - مگاژول، و بهره‌دهی انرژی (EP)، $۰/۰۳۳$ کیلوگرم بر مگاژول، محاسبه شد. با توجه به مهم بودن نهاده آب در جیره غذایی و میزان بالای مصرف آن (۴۱۰۰۰ مگاژول) باید مصرف این نهاده توسط متخصصان تغذیه علوم دام به صورت بهینه در جیره غذایی تصحیح گردد. همچنین برای بالا بردن شاخص راندمان انرژی و مثبت شدن شاخص افزوده خالص انرژی، می‌توان با مدیریت صحیح نهاده‌های پر مصرف و استفاده از انرژی‌های تجدید پذیر مانند انرژی خورشیدی، میزان انرژی مصرفی (ورودی) را کاهش داد.

کلمات کلیدی: انرژی، مرغداری، نسبت انرژی (ER)، افزوده خالص انرژی (NEG)، بهره‌دهی انرژی (EP)

در واحد های تولیدی مرغداری دستیابی به رشد مطلوب جوجه ها، بهینه سازی در میزان مصرف دان طیور و سود دهی از مهمترین اهداف یک مرغدار است. در این میان دان مصرفی با سهمی بالغ بر ۷۰٪ از هزینه های تولید، بیشترین هزینه را به خود اختصاص داده است (آئیگان^۱، ۲۰۰۶). بنابراین تعیین انرژی مصرفی یک واحد تولیدی مرغداری این امکان را خواهد داد که تولید کننده سیستم تولیدی خود را برای کاهش موارد اتلاف انرژی و همچنین کنترل بهتر تولید انتخاب کند (جاکینفا^۲، ۲۰۰۷).

دانش بررسی مصرف انرژی در عملیات تولیدی، روش مفیدی جهت تعیین مناطق انرژی بر می باشد که با تجزیه و تحلیل میزان انرژی مصرفی در عملیات تولید مشخص می شوند. تجزیه و تحلیل انرژی به یک واحد تولیدی این امکان را می دهد که مراحل عملیاتی موجود آن واحد با روش های جدید تولید مقایسه شود و یا حتی خطوط تولید اصلاح گردند (کوچکی و همکاران، ۱۳۷۶ و جاکینفا ۲۰۰۷). صنعت طیور یکی از بزرگترین و توسعه یافته ترین صنایع موجود در کشور می باشد و با افزایش روز افزون جمعیت، افزایش سطح درآمد و رفاه مردم و در نتیجه افزایش تقاضا برای گوشت سفید، گسترش و توسعه صنعت مرغداری به منظور تامین نیازهای پروتئینی امری ضروری به نظر می رسد (خلجی و همکاران، ۱۳۷۷). جوجه های گوشتی برای تولید یک کیلو کالری انرژی بصورت پروتئین به ۴ کیلو کالری انرژی نیاز دارند در حالی که این نسبت در دیگر حیوانات اهلی نسبت به طیور بیشتر است بنابراین طیور کارایی بیشتری در تبدیل انرژی مصرفی دارند (جوزه^۳ و همکاران، ۲۰۰۲). به طور میانگین انرژی لازم برای تولید هر قطعه مرغ گوشتی ۰/۱۳۰۶ کیلو وات بیان شده است (پی متال^۴، ۲۰۰۴).

با توجه به اهمیت مبحث انرژی به عنوان مقوله ای موثر در یک مرغداری و بررسی میزان مصرف آن در این بخش و مشکلات موجود در سطح تولید، توزیع و مصرف انرژی سیستم، قیمت گذاری، مسائل سرمایه گذاری و کمبود اطلاعات انرژی در کشور، تماماً ناشی از ضعف مدیریت انرژی و نبود یک نهاد قوی و یکپارچه برای تصمیم گیری و سیاستگذاری در حوزه انرژی است، تحقیق حاضر به منظور تعیین سیر مصرف انرژی و همچنین میزان مصرف آن در بخش های مختلف تولید مرغ گوشتی خواهد بود.

بررسی منابع

نجفی اناری و همکاران (۱۳۸۷) در بررسی کارایی انرژی در پرورش مرغ گوشتی منطقه اهواز گزارش دادند که نسبت انرژی خروجی به انرژی ورودی ۲۳٪ است. سوخت مصرفی با ۹۵۲۳۸۰ مگاژول و دان مصرفی با میزان مصرف در حدود ۳۶۶۴۶۱ مگاژول از کل انرژی مصرف شده بیشترین سهم انرژی ورودی را به خود اختصاص دادند (۸).

صداقت حسینی و همکاران (۱۳۸۷) در محاسبه انرژی مصرفی در بخش های مختلف مرغداری در دو فصل تابستان و زمستان گزارش دادند که انرژی های الکتریکی، شیمیایی (سوخت)، بیولوژیکی (نیروی انسانی) در زمستان به ترتیب ۲۳۹۵/۷، ۳۸۵۶۳/۸۸، ۹۴/۸۵ مگاژول و در تابستان به ترتیب ۳۳۵۹/۵، ۶۶/۱۲۴، ۹۴/۵۸ مگاژول در روز می باشد (۴). اورهالتس^۵ و همکاران (۲۰۰۹) در ارزیابی بازده انرژی که در ۷ مرزعه با ۳۷ مرغداری انجام شد گزارش دادند که در

تمام مرغداری ها از پروپان به عنوان سوخت استفاده شده بود. محدوده مصرف سالیانه پروپان از ۱۰۶۰۳ تا ۲۲۱۹۴ لیتر

انرژی ذخیره شده در مرغ های گوشتی : برای محاسبه انرژی ذخیره شده در مرغ های گوشتی از روش وزنی استفاده شد. بدین صورت که با محاسبه وزن زنده مرغ ها هنگام فروش، ۷۰٪ وزن آنها به عنوان وزن لاشه در نظر گرفته شد. در هنگام محاسبه انرژی ذخیره شده در لاشه طیور فرض شد که ۱۵/۲٪ وزن لاشه را چربی و ۱۸/۲٪ را پروتئین تشکیل می دهد [کلیک، ۲۰۰۳]. انرژی یک گرم چربی ۳۹/۳۸ کیلوژول و انرژی یک گرم پروتئین ۲۳/۸۸ کیلوژول می باشد [آتیگان، ۲۰۰۶]. انرژی در بستر مرغداری : برای محاسبه انرژی در بستر ابتدا مقدار کود بدست آمده تعیین گردید، سپس با اعمال ضریب انرژی مربوطه میزان انرژی کل موجود در بستر مرغداری اندازه گیری شد.

شاخص های انرژی

در ارزیابی و آنالیز مصرف انرژی در بخش کشاورزی از شاخص های مختلفی استفاده می شود که مهمترین آنها عبارت است از :

راندمان انرژی (ER^1) : یا بازده انرژی که مهمترین شاخص در ارزیابی سیستم های کشاورزی می باشد عبارت است از نسبت مجموع انرژی های خروجی به مجموع انرژی های ورودی (الماسی و همکاران، ۱۳۸۷).
افزوده خالص انرژی (NEG^2) : طبق تعریف معادل انرژی های تولیدی منهای انرژی های ورودی است (الماسی و همکاران، ۱۳۸۷).

بهره دهی انرژی (EP^3) : برابر است با مقدار محصول تولید شده تقسیم بر کل انرژی های مصرفی (ورودی) و یا به عبارت دیگر بهره دهی انرژی مقدار محصول تولیدی به ازای هر واحد انرژی مصرفی است (الماسی و همکاران، ۱۳۸۷).

نتایج و بحث

انرژی ورودی : پس از بررسی نهاده های مصرفی با توجه به کمیت هر نهاده و معادل انرژی آن مصرف کل انرژی بدست آمد که نتایج حاصله در جدول شماره ۱ گنجانده شده است.

جدول ۱- مصرف انرژی در پرورش جوجه گوشتی در واحد مورد تحقیق

انرژی کل (Mj)	انرژی (Mj/unit) [منبع]	واحد	کمیت	نهاده
				<u>انرژی مستقیم</u>
۳۲۱۵۴۹/۳	[۱۵] ۱۱/۹۳	Kw/hr	۲۶۹۵۳	الکتریسیته
۰	[۱۵] ۵۶/۳۱	Lit	۰	سوخت
۴۴۵۴	[۱۰] ۲/۲۲۷	hr	۲۰۰۰	نیروی انسانی
				<u>انرژی غیر مستقیم</u>
۸۶۷۸/۸۱	[۹] ۱۰/۳۳	kg	۱۲۰۰	جوجه یک روزه
۴۹۱۷۶۰	[۷] ۹	"	۵۶۶۴۰	ذرت
۳۵۶۰۱۱/۲	[۷] ۱۲/۰۶	"	۲۹۵۲۰	کنجاله سویا
۱۰۰۰۰	[۷] ۱۰	"	۱۰۰۰	دی کلسیم فسفات

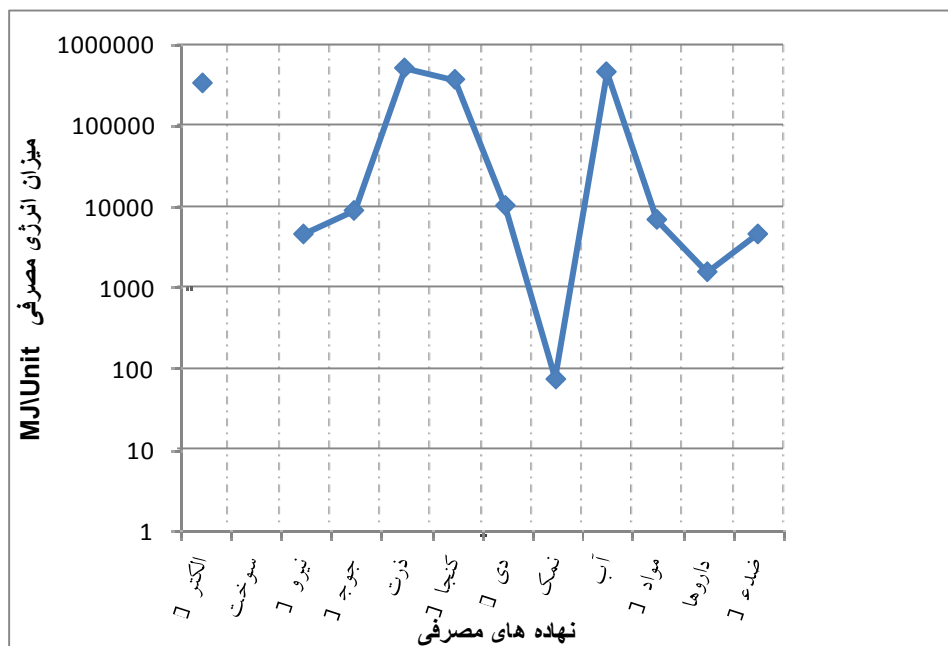
- 1-Energy Ratio
- 2-Net Energy Gain
- 3-Energy Productivity

۷۳/۱۴	[۱۴] ۱/۵۹	"	۴۶	نمک
۴۴۱۰۰۰	[۸] ۰/۶۳	"	۷۰۰۰۰۰	آب
۶۷۲۵/۷	[۱۴] ۱/۵۹	"	۴۲۳۰	مواد معدنی و ویتامینها
۱۵۲۷/۶۸	[۷] ۱۳/۶۴	"	۱۱۲	دارو
۴۴۵۷/۲	[۸] ۱۰/۱/۳	"	۴۴	ضد عفونی کننده ها
۱۶۴۶۲۳۷/۰۳	جمع کل			

انرژی خروجی: میزان انرژی حاصل از فرآیند مرغداری که به دو صورت انرژی ذخیره شده در لاشه مرغ و همچنین انرژی بستر مرغداری که شامل فضولات، پر و همچنین مقداری از دان ریخته شده بر روی زمین بود، محاسبه شد. این نتایج در جدول شماره ۲ ذکر شده است.

جدول ۲- ستاده انرژی مرغداری

ستاده	کمیت	واحد	معادل انرژی (Mj/unit) [منبع]	انرژی کل (Mj)
گوشت مرغ	۵۵۸۳۰	kg	[۹] ۱۰/۳۳	۵۷۶۷۲۳/۹
بستر مرغداری	۳۴۱۶۰	"	[۶] ۱۶/۸۴	۵۷۵۲۵۴/۴
			جمع کل	۱۱۵۱۹۷۸/۳

شکل ۱ - نمودار مصرف انرژی در پرورش مرغ گوشتی در واحد مورد تحقیق

مهمترین نهاد مصرفی در مرغداری، جیره غذایی جوجه ها تا تبدیل شدن به مرغ کامل می باشد. جیره غذایی واحد مرغداری بررسی شده شامل ذرت، کنجاله سویا، آب، دی کلسیم فسفات، نمک، مواد معدنی و ویتامین هاست که با میزانی

برابر ۰/۰۴/۱۳۰۵۵۷۰ مگاژول معادل ۷۹/۳٪ از کل انرژی ورودی را به خود اختصاص داده است و بیشترین سهم انرژی مصرفی را در نهاده های ورودی دارد. میزان مصرف نهاده الکتريسيته بدليل همزمان شدن زمان انجام تحقيق با فصل تابستان، با انرژی به میزان ۳۲۱۵۴۹/۳ مگاژول معادل ۱۹/۵۳٪ از انرژی کل، دومین نهاده پر مصرف در این واحد می باشد. آب مصرفی که جزء جیره غذایی به حساب آمده، با میزان ۴۴۱۰۰۰ مگاژول معادل ۲۶/۷۸٪ از کل انرژی ورودی را شامل می شود؛ با توجه به بحران آب موجود در کشور و بخصوص در منطقه باید مصرف این نهاده پر ارزش توسط متخصصان تغذیه علوم دام به صورت بهینه در جیره غذایی مصرفی تصحيح گردد. در مورد نهاده الکتريسيته، با مدیریت صحیح این نهاده به منظور کاهش مصرف آن، می توان از انرژی های جایگزین و تجدیدپذیر مانند انرژی خورشیدی و همچنین تجهیزات دارای بازدهی بالا با مصرف کمتر انرژی استفاده کرد؛ که در نهایت موجب کاهش میزان کل انرژی مصرفی در مرغداری می شود.

جمع کل انرژی های ورودی ۱۶۴۶۲۳۷/۰۳ مگاژول و مجموع کل انرژی های خروجی ۱۱۵۱۹۷۸/۳ مگاژول محاسبه شد. بنابراین نسبت انرژی خروجی به انرژی ورودی طبق رابطه ۱، ۰/۶۹۹ محاسبه شد.

$$Er = \frac{E_{out}}{E_{in}} = 0/699 \quad (1)$$

در حالی که این نسبت در معادلات انرژی برای محصولات کشاورزی بیشتر از یک می باشد (۱). دلیل این تفاوت می تواند بسته بودن چرخه تولید در مرغداری، عدم استفاده از انرژی های تجدیدپذیر مانند انرژی خورشیدی و این نکته که گیاهان زراعی مقداری انرژی از خاک دریافت می کنند، باشد.

شاخص افزوده خالص انرژی (NEG)، از رابطه (۲) بدست آمد:

$$NEG = E_{out} - E_{in} = -494258/73 \quad (2)$$

با توجه به اینکه مثبت بودن مقدار افزوده خالص انرژی را می توان به مثبت بودن بهره تبدیل انرژی در مرغداری تعبیر کرد، لذا برای مثبت شدن این شاخص باید با مدیریت نهاده های پر مصرف، میزان کل انرژی مصرفی ورودی را کاهش داد. برای محاسبه شاخص بهره دهی انرژی (EP)، نیز از رابطه (۳) استفاده شد. که در سیستم مورد مطالعه به ازای مصرف یک مگاژول انرژی ورودی، ۰/۰۳۳ کیلوگرم مرغ زنده تولید می شود.

$$Ep = \frac{W_{out}}{E_{in}} = 0/033 \quad (3)$$

پیشنهاد ها

جهت بهبود شاخص های انرژی در مرغداری پیشنهادهای ذیل ارائه می گردد:

- ۱- ایجاد راهکارهایی برای افزایش ضریب تبدیل دان به گوشت.
- ۲- تشویق مرغداران به استفاده از سیستم های گرمایشی و سرمایشی مناسب و همچنین لامپ های کم مصرف.
- ۳- ایجاد شرایط جهت استفاده از انرژی های نو.

منابع

- ۱- الماسی، مرتضی. کیانی، شهرام و لویمی، نعیم. ۱۳۸۷. مبانی مکانیزاسیون کشاورزی. چاپ چهارم. انتشارات جنگل. تهران.

- ۲- خلجی، الف، ح. و بهمن، الف. ن. ۱۳۷۷. وضعیت تولید، فرآوری و مصرف فضولات انواع طیور پرورشی در ایران و راه حل های پیشنهاد شده. نشریه چکاوک، جلد هفتم، شماره دوم. صفحات ۳۲-۳۸.
- ۳- رشوند، محمد نبی. ۱۳۸۸. بررسی و تحلیل بهره وری حامل های انرژی مصرفی در مرغداری. مجموعه مقالات نخستین همایش ملی اصلاح الگوی مصرف و توسعه پایدار کشاورزی. سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی. تهران.
- ۴- صداقت حسینی، مرتضی. الماسی، مرتضی. مینایی، سعید و برقی، محمد علی. ۱۳۸۷. طراحی سیستم بازیافت انرژی در مجتمع صنعتی تولید تخم مرغ. مجموعه مقالات پنجمین کنگره ملی مهندسی ماشین های کشاورزی و مکانیزاسیون. دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۵- کاظمی، خلیل. ۱۳۸۲. انرژی های پاک و ضرورت توسعه آن در دیدگاه اقتصادی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
- ۶- کوچکی، ع.، محمد، ح. و خزائی، ح. ر. ۱۳۷۶. نظلم های کشاورزی پایدار. انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد، مشهد. صفحه ۲۰۰.
- ۷- مرتضوی، حسین. ۱۳۸۱. عوامل مؤثر در ارتقای بهره وری مرغداری های گوشتی منطقه ساوه. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علوم و فنون مازندران.
- ۸- نجفی اناری، سعید. خادم الحسینی، نصرت الله. جزایری، کمال الدین و میرزاده، خلیل. ۱۳۸۷. بررسی کارایی انرژی در پرورش مرغ گوشتی منطقه اهواز. مجموعه مقالات پنجمین کنگره ملی مهندسی ماشین های کشاورزی و مکانیزاسیون. دانشگاه فردوسی مشهد.
- 9- Atilgan, A. 2006. Cultural energy analysis on broilers reared in different capacity poultry houses. Italy Journal of Animal. V(5): 393-400.
- 10- Burhan, O., A. Kurklu., and H. Akcaoz. 2004. An input-output energy analysis in greenhouse vegetable production: a case study for Antalya region of Turkey. Biomass and Bioenergy 26:89 – 95.
- 11- Celik L, O. 2003. Effects of dietary supplemental l-carnitine and ascorbic acid on performance, carcass composition and plasma l-carnitine concentration of broiler chicks reared under different temperature. Arch. Anim Nutr. V(57): 27-38.
- 12- Cook, C.W., J. J. Combs., and G. M. Ward. 1980. Cultural Energy in U.S. Beef Production. In: D.Pimentel (ed.) Handbook of Energy Utilization in Agriculture. CRC Press, V(8): 405 - 418.
- 13- Jekayinfa, S. O. 2007 . Energetic Analysis of Poultry Processing Operations. Leonardo Journal of Sciences. V(10): 77-92 .
- 14- Jose, E. P.Turco1., Luiz, F., Furlan, R. 2002. Consumption and electricity costs in a commercial broiler house. Revista Brasileira de Engenharia Agrícola e ambiental, V(6): 519- 522.
- 15- Overhults, D. G., A. J. Pescatore., R. S. Gates., J. P. Jacob., M. Miller., and J. Earnest. 2009. House characteristics and energy utilization in poultry houses raising large broilers. 1Biosystems& Agricultural Engineering. University of Kentucky, Lexington, KY. USA.
- 16- Pimentel, D. 2004. Livestock production and energy use. Encyclopedia of energy. V(3): 671-676.
- 17- Risse, M., Das, K. C., Worley, J., Thompson, S. 2007. poultry litter as an energy source. Department of Biological and Agricultural Engineering, University of Georgia, Athens. USA.
- 18- Sainz, R.D. 2003. Livestock-environment initiative fossil fuels component: Framework for calculating fossil fuel use in livestock systems. Home page address: www.fao.org.
- 19- Singh, J. M. 2002. On farm energy pattern in different cropping systems in Hayrana, India. Master Diss., International Institute of Management, University of Flenburg, Germany.

Abstract

Today, one of the most discussed applications and management, energy consumption and efficiency discussed in the various activities are. Knowledge review energy consumption in production operations, a useful method to determine the areas of energy, which is analyzing the amount of energy in production operations are specified. Considering the position of energy consumption in the poultry industry, one of the largest and most developed industries in the country is, research to study energy consumption in different parts of a 30 thousand a piece of poultry in the north of Khuzestan were performed. Major input energy diet, electricity, manpower and energy output stored in the carcass weight of poultry litter and waste, comprised. Total energy input to the total energy input and output 1646237.03 Mj 1151978.3 Mj, respectively. Diet with intake of total energy consumption 04/1305570 Mj, the largest energy input to the won. Values of energy efficiency indicators (ER), 0.669 , (NEG), - 494258.73 Mj, and energy productivity (EP), 0.033 kg/Mj, respectively. Considering the matter in the water inputs and high rates of diet consumption (441000 Mj) must use these inputs by animal science nutrition experts as the best diet is correct. Also increase energy efficiency indicators and indicators of positive net energy added can be filled with appropriate management input use and the use of renewable energy such as solar energy, the amount of energy (input) can be reduced.

Keyword: energy ,poultry,energy ratio (ER) ,net energy gain (NEG), energy productivity (EP)